

مشعور علوم اجتماعی

سمیه افشار

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

منشور علوم اجتماعی

سمیه افشار

نشر داخلی

فهرست منشور علوم اجتماعی

پیش گفتار	۴
دفتر اول: نقشه علوم اجتماعی	۷
فاتحه دفتر اول	۱۰
مقدمه دفتر اول	۱۳
فصل اول: نقشه علوم اجتماعی	۱۶
فصل دوم: کارگروه‌های علوم اجتماعی	۲۴
فصل سوم: عرصه‌های اجتماعی	۳۶
فصل چهارم: روابط و تعاملات در عرصه‌های اجتماعی	۴۰
خاتمه دفتر اول	۴۳
ضمائم دفتر اول	۴۷
دفتر دوم: نظام اجرایی نقشه علوم اجتماعی	۶۱
مقدمه دفتر دوم	۶۳
فصل اول: تعیین عرصه	۶۴
فصل دوم: سطوح روابط و تعاملات در عرصه	۶۶
فصل سوم: ویژگی نیروها	۶۸
خاتمه دفتر دوم	۷۷
دفتر سوم: نظام آموزشی نقشه علوم اجتماعی	۷۹
مقدمه دفتر سوم	۸۲
دوره گوه‌ران	۸۴
دوره مشفقین	۹۱
دوره متفقین	۹۷
دوره منبیین	۱۰۵
ضمائم دفتر سوم	۱۱۶
دفتر چهارم: چشم‌اندازی برای افق‌های پیش‌رو	۱۲۹
خاتمه	۱۸۳
منابع	۱۸۳
نمایه	۱۸۵

پیش‌گفتار^۱

منشور علوم اجتماعی متشکل از نقشه علوم اجتماعی، نظام اجرایی و نظام آموزشی، در آخر چشم‌اندازی برای افق‌های پیش‌رو است و درصدد نمایان کردن نقشه راه‌ عابدی است که در نهایت تذلل و تسلیم خالصانه در برابر خداوند و با قلبی سرشار از یقین، قصد دارد رهبری انسان‌ها را برعهده گرفته و با انداز، تعلیم و تذکر در حیطه تخصصی خود، اجتماعی را تشکیل داده و به سمت امت شدن رهنمون سازد.

چنین عابدی با توسل به رسول اکرم صل الله علیه و آله و سلم و مزین شدن به خلق عظیم باید بتواند در عرصه‌های اجتماعی و معرکه‌ها حقیقت‌جویان و موحدین عالم را با خود همراه کرده و در مقابل دشمنی جدی برای کافران و مشرکان به حساب آید. او با تدبیرگری اجتماعی باید بتواند با ادبیات متخصصین سخن گفته و با صراحت در اعتقادات توحیدی خود، موازین اصلی را تبیین کرده و با توسل به امام حسن مجتبی علیه السلام الگویی برای اطاعت از خدا در اوامر و نواهی بوده و آن را در عمل نشان دهد و در جمعی که تشکیل داده، ضمن حفاظت از آسیب‌های پیش‌رو، آن‌ها را در مسیر درست هدایت نماید و برای گسترش توحید درصدد ایجاد فضایی برای تبلیغ و آموزش موازین دینی و تبیین آن‌ها باشد و این‌چنین در حوزه علم و قدرت و زندگی‌بخشی، تجلی دهنده اسماء حیات خداوند گردد.

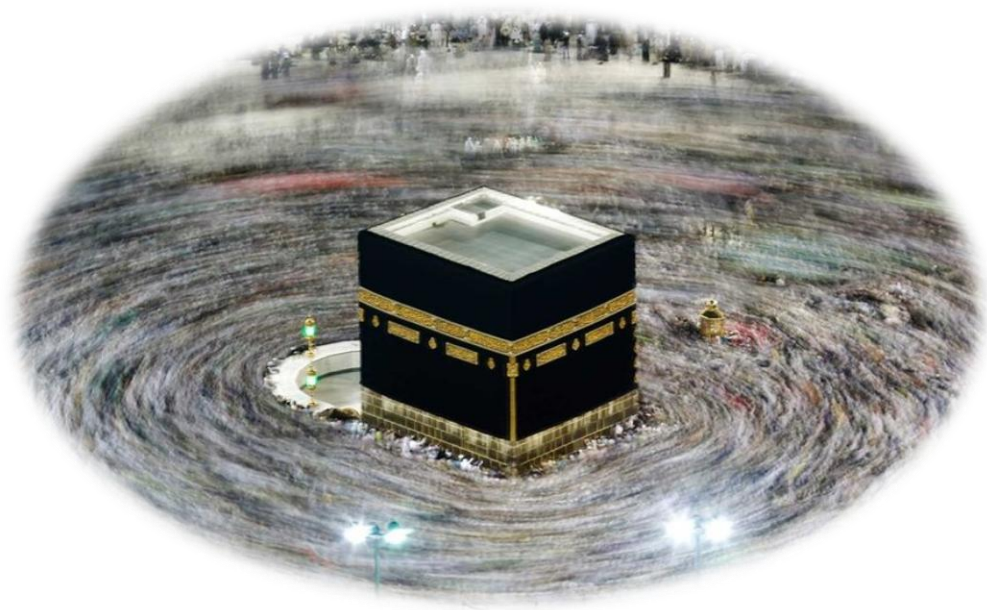
۱. جهت فهم بهتر مطالب، به کتاب «دوره‌های رشد تفکر اجتماعی: بلوغ عبودیتی، دوره بندگی و رهبری» اخوت، احمدرضا و کتاب «سیر شکوفایی امت»، اخوت، احمدرضا مراجعه کنید.

نظام اجرایی و آموزشی پیشنهادی، درصدد است مطابق با نقشه علوم اجتماعی به کمک عبد موحد آمده و با ارائه گام‌بندی‌ها، راهی برای سوق یافتن به کمال را نشان داده و از مواهبی که خداوند عطا نموده، پرده بردارد. عبد موحد متخصص با توسل به امام شهید اباعبدالله الحسین علیه السلام می‌تواند با توجه به اقتضائات زمانی و مکانی، الگویی برای به کمال رسیدن شده و جمع را هدایت کند تا به سمت مواهبی که خدا برایشان مقدر کرده، حرکت نمایند. او با دقت نظر و برنامه‌ریزی منظم خود، تجلی‌دهنده حسن و هنر و محبت است و در نهایت با عنایت داشتن به باب العلم، امیرالمؤمنین علیه السلام و توسل به ایشان، احکام متناسب با عرصه خود را متناسب با زمان و مکان شناخته و جمع خود را با توحید ناب آشنا ساخته و به سمت اُمت شدن هدایت نماید.

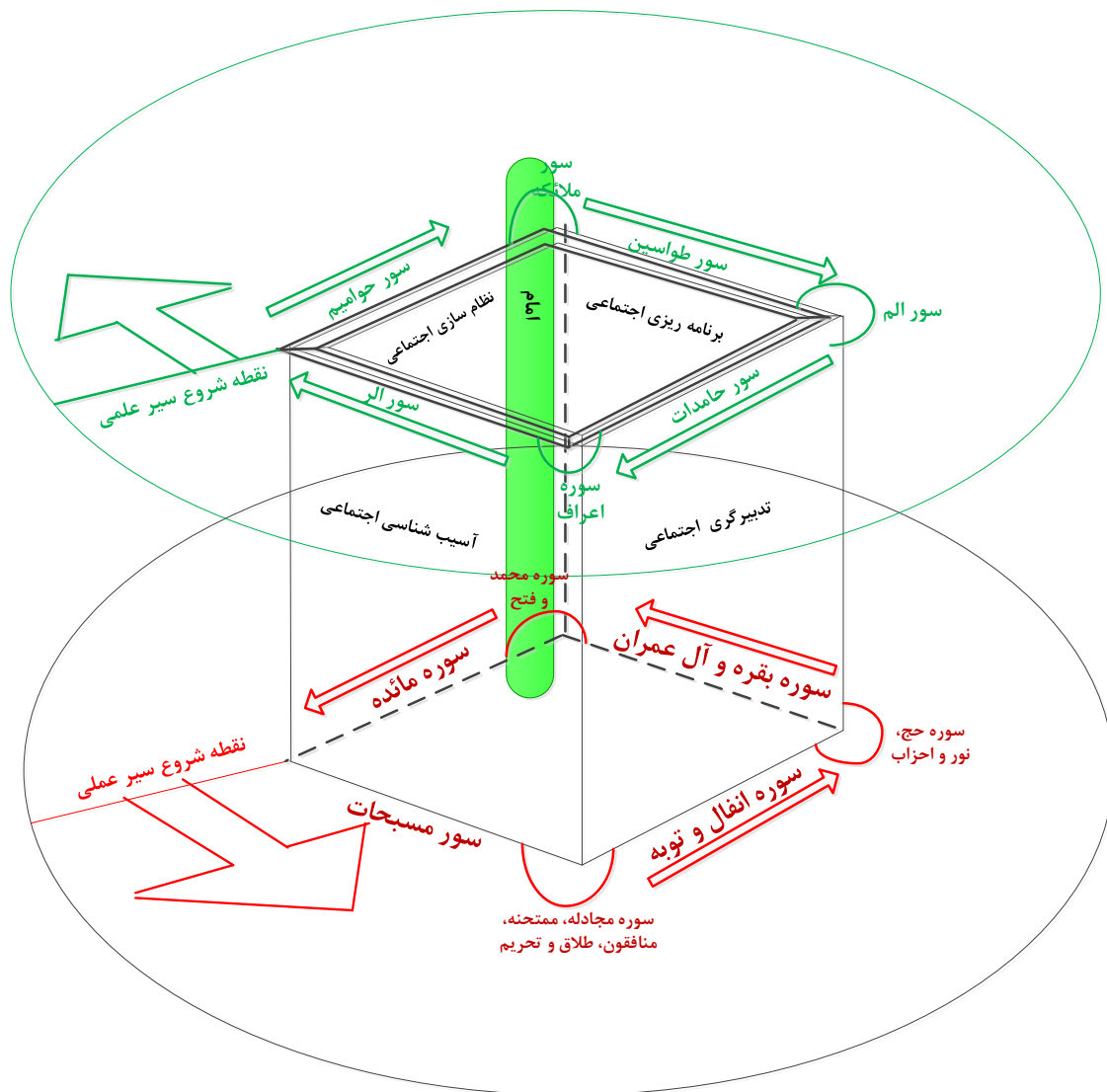
همه آنچه گفته شد محقق نمی‌گردد مگر با محوریت ظهور ولایت حجت ابن الحسن، امام زمان علیه السلام که مستجمع جمیع توان‌ها و موارد در عصر و زمانه حاضر است و الگویی است برای حیات‌بخشی و حکمت‌افزایی و پیداکننده گم‌شدگان عالم و واسطه هر خیر و نزول هر برکت در هستی و آن نیز تنها از طریق مهمور شدن به مهر رضایت صدیقه طاهره، حضرت زهرا سلام الله علیها محقق می‌شود که حجتی بر حجت بودن ائمه بر مخلوقین هستند.

متن پیش‌رو تلاشی است برای اجرایی کردن اعتقادات چنین عبدی و تلاش برای تشکیل جمعی موحد، که هر یک در عرصه تخصصی خود آن‌چنان ظرفیتی یافته‌اند که بتوانند با بهره‌مندی از وحی، از طرفی خود را به سرچشمه حقیقت متصل ساخته و از طرف دیگر آماده دریافت حقایق از طریق نزول انواع وحی شوند.

دفتر اول

نقش علوم اجتماعی

فهرست دفتر اول

فاتحه	۱۰
مقدمه	۱۳
فصل اول: نقشه علوم اجتماعی	۱۶
فصل دوم: کار گروه های علوم اجتماعی	۲۴
۱. کار گروه آسیب شناسی اجتماعی	۲۸
۱. ۱. وجه ارتباط علمی با سایر کار گروه ها	۲۹
۲. ۱. وجه ارتباط عملی با سایر کار گروه ها	۲۹
۲. کار گروه تدبیرگری اجتماعی	۳۰
۱. ۲. وجه ارتباط علمی با سایر کار گروه ها	۳۰
۲. ۲. وجه ارتباط عملی با سایر کار گروه ها	۳۱
۳. کار گروه برنامه ریزی اجتماعی	۳۱
۱. ۳. وجه ارتباط علمی با سایر کار گروه ها	۳۲
۲. ۳. وجه ارتباط عملی با سایر کار گروه ها	۳۳
۴. کار گروه نظام سازی اجتماعی	۳۴
۱. ۴. وجه ارتباط علمی با سایر کار گروه ها	۳۴
۲. ۴. وجه ارتباط عملی با سایر کار گروه ها	۳۴
فصل سوم: عرصه های اجتماعی	۳۶
فصل چهارم: روابط و تعاملات در عرصه های اجتماعی	۴۰
حقیقت ربط در هستی	۴۰
رابطه های اجتماعی	۴۱
انواع رابطه های اجتماعی در عرصه های مختلف	۴۱
خاتمه دفتر اول	۴۳
ضمائم دفتر اول	۴۷

فاتحه

✓ خداوند در خلق اولیه عالم، نور محمدیه صلّ الله علیه و آله و سلم را خلق و از نور ایشان در خلق ثانویه، دیگر موجودات و مخلوقات را خلق نمود.^۱

۱. علل الشرائع، ج ۱، ص: ۲۰۹، رسول الله قال إن الله عز وجل خلقني وعليا وفاطمة والحسن والحسين قبل أن يخلق الدنيا بسبعة آلاف عام قلت فآين كنتم يا رسول الله قال قدام العرش نسيح الله تعالى ونحمده ونقدسه ونمجده قلت على أي مثال قال أشباح نور حتى إذا أراد الله عز وجل أن يخلق صورنا صيرنا عمود نور ثم قذفنا في صلب آدم ثم أخرجنا إلى أصلاب الآباء وأرحام الأمهات ولا يصيبنا نجس الشركي ولا سفاح الكفر يسعد بنا قوم ويشق [يشقى] بنا آخرون فلما صيرنا إلى صلب عبد المطلب أخرج ذلك النور فشقه نصفين فجعل نصفه في عبد الله ونصفه في أبي طالب ثم أخرج النصف الذي لي إلى أمته والنصف إلى فاطمة بنت أسد فأخرجتني أمته وأخرجت فاطمة عليا ثم أعاد عز وجل العمود إلى فخرجت مني فاطمة ثم أعاد عز وجل العمود إلى علي فخرج منه الحسن والحسين يعني من النصفين جميعا فما كان من نور علي فصار في ولد الحسن وما كان من نوري صار في ولد الحسين فهو ينتقل في الأئمة من ولده إلى يوم القيامة.

وبحار الأنوار (ط - بيروت)، ج ۵، ص: ۱۷۱: قال رسول الله ص أول ما خلق الله نوري ففتق منه نور علي ثم خلق العرش واللوح والشمس وضوء النهار ونور البصائر والعقل والمعرفة الخبر

و تفسير كنز الدقائق وبحر الغرائب، ج ۱، ص: ۳۵۹، عن أبي عبد الله عليه السلام: «إن الله تبارك وتعالى كان ولا شيء فخلق خمسة من نور جلاله و [جعل] لكل واحد منهم اسما من أسمائه المنزلة فهو الحميد وسمى [النبي] محمدا عليه السلام وهو الأعلى وسمى أمير المؤمنين عليا عليه السلام وله الأسماء الحسنی فاشتق منها حسنا وحسبنا وهو فاطر فاشتق لفاطمة من أسمائه اسما فلما خلقهم جعلهم في الميثاق فإنهم عن يمين العرش وخلق الملائكة من نور فلما أن نظروا إليهم عظموا أمرهم وشأنهم ولقنوا التسييح فذلك قوله وإنا لنحن الصافون وإنا لنحن المسبحون فلما خلق الله تعالى آدم ص نظر إليهم عن يمين العرش فقال يا رب من هؤلاء قال يا آدم هؤلاء صفوتي وخاصتي خلقتهم من نور جلالتي وشققت لهم اسما من أسمائي قال يا رب فيحكك عليهم علمي أسمائهم قال يا آدم فهم عندك أمانة سر من سرى لا يطلع عليه غيرك إلا بإذني قال نعم يا رب قال يا آدم أعطني على ذلك العهد فأخذ عليه العهد ثم علمه أسمائهم ثم عرضهم على الملائكة ولم يكن علمهم بأسمائهم فقال أنبئوني بأسماء هؤلاء إن كنتم صادقين. قالوا سبحانك لا علم لنا إلا ما علمتنا إنك أنت العليم الحكيم قال يا آدم أنبئهم بأسمائهم فلما أنباهم بأسمائهم علمت الملائكة أنه مستودع وأنه مفضل بالعلم وأمروا بالسجود إذ كانت سجدهم لآدم تفضيلا له وعبادة لله إذ كان ذلك بحق له وأبي إبليس الفاسق عن أمر ربه فقال ما منعك ألا تسجد

- ✓ بنابر دعای مشهور زیارت جامعه کبیره، ائمه اطهار علیهم السلام به عنوان مهبط الوحی، معدن الرحمه، خزان العلم، ... ائمه الهدی و مصابیح الدجی و ...^۱، جلودار و پیشوای انسان‌ها در بسترهای زمانی و مکانی هستند.
- ✓ این بسترهای زمانی و مکانی و رخدادها و اتفاقات هرچند نظیر به نظیر تکرار نمی‌شوند، اما به صورت متشابه قابلیت تکرارپذیری دارند.^۲
- ✓ لذا برای انجام هر عملی در هر بستری در هر زمان و مکان، باید به امام آن بستر و عصر رجوع داشت.
- ✓ امام حی، ولی عصر، حجه الله الاعظم ارواحنا فداء، به عنوان امام زمان و امام عصر و سکان دار امت توحیدی و تشکیل دهنده امت واحد توحیدی هستند که دین و شریعت را بازگردانده و قرآن را از مهجوریت خارج می‌نمایند، شوکت متجاوزان را در هم کوبیده و فسق و عصیان را نابود می‌کنند. با نابودی فاسقان و کافران و دشمنان، پرچم هدایت را می‌گسترانند.^۳
- ✓ لذا هر انسان مسلمان متعهد و پیرو و تابع رسول و امام معصوم باید علی‌رغم شناخت هر یک از ائمه معصومین علیهم السلام و بستر عملکردی ایشان، شرایط زمانه‌ی خود را شناخته، درصدد انجام عمل متناسب با آن بستر و برگرفته از آیات و روایات برآید.
- ✓ قرآن تبیان لکل شیء است^۴ و ائمه معصومین علیهم السلام ثقل دیگر آن^۵؛ لذا قرآن و روایت دو منبع جدانشدنی به عنوان روشن‌کننده و تبیین‌کننده مسیر در عرصه‌های زندگی می‌باشند.
- ✓ از آن‌جا که امام معصوم علیه السلام به عنوان قرآن ناطق است، بنابراین شناخت امام معصوم علیه السلام مستلزم شناخت قرآن می‌باشد.
- ✓ بنابراین هر انسان مسلمان و متعهد و تابع و شیعه‌ای باید علاوه بر شناخت عرصه‌ها و بسترهای زندگی و شناخت ویژگی‌های عملکردی اهل بیت علیهم السلام در بسترها، بتواند موضوعات آیات و سور قرآن را متناسب با بسترها شناخته و راهکار عملی ارائه نماید.
- ✓ بنابراین برای زندگی موحدانه، هیچ راهی جز تدبّر در قرآن و روایات و شناخت اهل بیت علیهم السلام وجود ندارد.

إِذْ أَمَرْتُكَ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ قَالَ فَقَدْ فَضَّلْتُهُ عَلَيْكَ حَيْثُ أَمَرْتُ بِالْفَضْلِ لِلْخُمْسَةِ الَّذِينَ لَمْ أَجْعَلْ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا وَلَا مِنْ شِيعَتِهِمْ يَتَّبِعُهُمْ فَذَلِكَ اسْتِثْنَاءُ اللَّعِينِ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِينَ قَالَ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ وَهُمْ الشَّيْعَةُ، وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ، فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ (۳۵)

۱. من لا يحضره الفقيه، ج ۲، ص: ۶۱۰: زیارت جامعه کبیره: السَّلامُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ بَيْتِ النَّبُوَّةِ وَمَوْضِعِ الرِّسَالَةِ وَمُخْتَلَفِ الْمَلَائِكَةِ وَمَهْبِطِ الْوَحْيِ وَمَعْدِنِ الرَّحْمَةِ وَخَزَانِ الْعِلْمِ وَمُنْتَهَى الْحِلْمِ وَأَصُولِ الْكَرَمِ وَقَادَةَ الْأَمَمِ وَأَوْلِيَاءِ النَّعَمِ وَعَنَاصِرِ الْأَثَرِ وَدَعَائِمِ الْأَخْيَارِ وَسَاسَةَ الْعِبَادِ وَأَرْكَانَ الْبِلَادِ وَأَبْوَابَ الْإِيمَانِ وَأَمْنَاءَ الرَّحْمَنِ وَسَلَالَةَ النَّبِيِّينَ وَصَفْوَةَ الْمُؤْمِنِينَ وَعَثَرَةَ خَيْرِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَرَحْمَةَ اللَّهِ وَبَرَكَاتِهِ السَّلامُ عَلَى أئِمَّةِ الْهُدَى وَمَصَابِيحِ الدُّجَى وَأَعْلَامِ الثَّقَى وَذَوِي الثُّهَى وَأَوْلِي الْحِجَى وَكَهْفِ الْوَرَى وَوَرَثَةِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمَلَأِ الْأَعْلَى وَالِدَعْوَةِ الْحُسْنَى وَحُجَّجِ اللَّهِ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَالْأُولَى وَرَحْمَةِ اللَّهِ وَبَرَكَاتِهِ.

۲. سوره مبارکه آل عمران، آیه ۱۴۰... وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نُدَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنْكُمْ شُهَدَاءَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ (۱۴۰)

کتاب «شیوه دستیابی به گزاره‌های یقینی»، اخوت، احمدرضا، قاسمی، مریم؛ مقدمه، ص: ۴

۳. زیارت امام زمان در روز جمعه و دعای ندبه.

۴. سوره مبارکه نحل، آیه ۸۹: وَ يَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَ جِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَى هَؤُلَاءِ وَ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَ هُدًى وَ رَحْمَةً وَ بُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ

۵. بحار الأنوار (ط - بیروت)، ج ۲۳، ص: ۱۰۴ عن رسول الله ص نَصَا فَقَالَ: إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا بَعْدِي كِتَابَ اللَّهِ وَ عَرَّتِي أَهْلَ بَيْتِي فَإِنَّهُمْ لَنْ يَفْتَرِقُوا حَتَّى يَرِدَا عَلَى الْحَوْضِ قَوْلُهُ ص إِنَّمَا مَثَلُ أَهْلِ بَيْتِي كَمَثَلِ سَفِينَةِ نُوحٍ مَنْ رَكِبَهَا نَجَا وَ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهَا غَرِقَ وَ مَنْ تَقَدَّمَهَا مَرَقَ وَ مَنْ لَزِمَهَا لَحِقَ

- ✓ چنانچه فردی بخواهد قرآن را در جامعه جاری نموده و در تشکیل امتّ واحده نقشی ایفا نماید و خود را از کشتی نجات امام آخرالزمان عجل الله تعالی فرجه خارج ننماید، چاره‌ای ندارد جز آن‌که برای خروج قرآن از مهجوریت و جاری کردن آن در جامعه اقدامی علمی و عملی نماید.
- ✓ لذا هر فرد مسلمان شیعه‌ای به اندازه وسع وجودی و ظرفیت و توان خود باید برای انجام و تحقق این مهم، برنامه‌ریزی کند.
- ✓ از آن‌جا که امام عصر ارواحنا فداه پس از ظهور اقدام به جاری کردن آیات الهی و سنت رسول الله صلّ الله علیه و آله و سلم و احیای دین در عرصه‌های مختلف اجتماع می‌کند، چنانچه فردی متدبّر قرآنی، آگاه به شرایط عرصه‌ها و بسترها باشد، می‌تواند در آن زمان در هر سمت و نقشی به خوبی ایفای وظیفه نماید. ان شاء الله
- ✓ متن حاضر با توجه به آگاهی و علم محدود نویسنده و به منظور تسهیل و تسریع روند فوق در اجتماع تدوین یافته است.

و الله المستعان

مقدمه

- ✓ انسان موجودی بالطبع اجتماعی است.^۱
- ✓ هیچ شأنی از شئون انسان خارج از جمع و اجتماع معنا نمی‌یابد.
- ✓ انسان بدون زندگی اجتماعی قادر به ادامه حیات خویش نمی‌باشد.
- ✓ بنابراین چنانچه فردی بخواهد زندگی سالم و اسلامی و مطابق دستورات قرآن و روایات اهل بیت علیهم السلام داشته باشد، ناگزیر به اصلاح جامعه است.
- ✓ چرا که جامعه ناسالم، ایجادکننده عرصه‌ها و بسترهای ناسالم خواهد بود و فرد نمی‌تواند در بستر و عرصه‌های آلوده و ناسالم، زندگی طیب و الهی داشته باشد.
- ✓ در نتیجه هر انسان مسلمان و شیعه‌ای لازم است علاوه بر تزکیه نفس، به تزکیه اجتماع خود در حد بضاعت و توان اقدام نماید.
- ✓ این مهم محقق نمی‌شود مگر با علم به موضوعات قرآن و تفصیل دادن آن‌ها در بسترهای زندگی.
- ✓ از آنجا که رسالت امام زمان ارواحنا فدا، جاری کردن قرآن در تمام عرصه‌های اجتماع است، برای آن که ایشان جلودار و امام جمعی خوانده شوند، لازم است ابتدا عده و جمعی وجود داشته باشند که با ایشان همراه و هم‌مقصد و هم‌آهنگ باشند. در غیر این صورت معنای کلمه امام (جلودار و پیش‌رو) معنا نمی‌یابد.^۲
- ✓ برای آن که چنین جمعی تشکیل شود و امام در رسیدن به مقصد خود یاری گردد، تمام مسلمانان شیعه جهان باید در تشکیل جمعی هم‌آهنگ با مقصد الهی امام اهتمام ورزیده و تلاش خود را مبدول دارند.

۱. «تبیین عناصر ساختار وجودی جامعه»، اخوت، احمدرضا، ص: ۵

۲. بحار الأنوار (ط - بیروت)، ج ۳، ص: ۲۲۶: قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم: مَثَلُ الْإِمَامِ مَثَلُ الْكَعْبَةِ إِذْ يُؤْتَى وَ لَا يَأْتِي.

✓ لذا لازم است این افراد، خود متدبّر قرآنی باشند و هم‌چنین تلاش کنند دیگران را به سمت تدبّر در قرآن سوق دهند. زیرا تدبّر به معنای عاقبت‌سنجی است و تدبّر در قرآن یعنی بتوان احکام دین و بایسته‌ها و آیات الهی را در زندگی جاری کرد.

✓ آن چه در ادامه می‌آید، بایسته‌ها و ضرورت‌ها و چگونگی تشکیل چنین جمعی، با هدف تدبّر در قرآن و ترویج و تبلیغ تدبّر در قرآن در اجتماع است.

ضرورت اول: تدبّر در قرآن

تدبّر به معنای توجه به غایات، نهایت‌ها، نتایج و علل امری است. به تعبیر دیگر، اندیشه و یا توجه به عاقبت چیزی و عاقبت‌نگری را تدبّر می‌گویند.^۱ و تدبّر در قرآن به معنای توجه به غرض هدایتی کلمات، آیات و سوره‌های قرآن از فهم تا عمل است.

ضرورت دوم: برنامه‌ریزی تدبّری

- هر فردی باید بتواند برنامه‌ای منظم و مستمر جهت تدبّر در قرآن و ارتقای سطح تدبّری خود تهیه و تدوین نماید.
- این برنامه باید قابلیت اجرا داشته باشد و فرد را دل‌سرد یا خسته ننماید.
- برنامه مستمر تنها راه موفقیت و رشد است.
- از آن‌جا که خواندن قرآن باید گره‌گشا باشد و صرف مطالعه‌ی سطحی کفایت نمی‌کند، فرد می‌تواند برنامه‌ای علمی- عملی برای خود طراحی نماید.
- برنامه علمی- عملی باید قابلیت خودارزیابی داشته باشد.
- معیار سیر درست و برنامه مؤثر، عمل به آیات و تغییر سبک زندگی فرد و ارتباطات اجتماعی اوست.

ضرورت سوم: تشکیل جمع

از آن‌جا که زندگی فردی، شأنی در منظر خداوند ندارد و انسان‌ها به یکدیگر وابسته هستند^۲ و چنانچه پیش‌تر تبیین گردید، متدبّر قرآنی باید تلاش نماید قرآن را از مهجوریت خارج نماید؛ لذا برای تحقق این هدف باید برنامه‌ای داشته باشد.

- این برنامه می‌تواند از جمع‌های خانوادگی یا دوستی تا جمع‌های تخصصی را شامل شود.
- آنچه مهم است تبیین، نشر و ترویج لزوم تدبّر در قرآن در بین آحاد جامعه است.
- هر فردی به اقتضای توان و نقشه راه و برنامه زندگی خود برای این امر برنامه‌ریزی می‌کند.

۱. «تدبّر، چپستی، چرایی و چگونگی»؛ اخوت، احمدرضا، ص: ۴۹

۲. «تبیین عناصر ساختار وجودی جامعه»، اخوت، احمدرضا، ص: ۵؛ انسان خلیفه خدا در زمین است و باید صفات و اسماء الهی را از خود تجلی دهد و مظهر آن اسماء شود. زمینه تجلی اسماء، برخورداری از اسماء فعل الهی است، این اسماء برای بروز و تجلی در قالب فضایی غیر از فضای خود فرد تحقق می‌یابد. با این نگرش، انسان لازم است برای رسیدن به غایت خود و مقصد نهایی‌اش به بروزهای اجتماعی متناسب با صفات الهی دست یابد، چه این که دست یافتن به این بروز، لیاقت تجلی در مقام اسماء را برای انسان رقم می‌زند.

ضرورت چهارم: قرآن در بسترهای زندگی

برای آن که بتوان از آیات قرآن در عرصه‌ها و بسترهای زندگی استفاده کرد، باید به نظام مسائل هر عرصه آشنا بود و این مهم در سایه تدبّر در ادعیه امکان‌پذیر است.

- دعا به معنای خواندن خداست در شرایط اضطرارگونه بنده‌ای که در عرصه‌ها گرفتار مسائل و مشکلات می‌شود و راه چاره می‌جوید.
- ادعیه اهل بیت علیهم السلام کلاس درسی است که می‌توان نظام مسائل را از آن استخراج کرده و با تطبیق بر نظام موضوعات سوره‌ها، به جمع‌بندی و راه‌هایی دست یافت.
- لذا برنامه‌ریزی جهت ادامه سیر تدبّری و رسیدن به تدبّر در دعا، لازمه نشر قرآن در اجتماع است.

فصل اول

نقشه علوم اجتماعی

نعمت اَمّت شدن و اَمّت داشتن و به تبع آن امام شدن و امام داشتن، از مهم‌ترین نعمت‌های عطا شده به انسان است و اگر قدر آن دانسته نشود، زندگی انسان به کجراهه‌ها کشیده شده و امکان بهره‌مندی از ظرفیت‌های اجتماعی جهت شکل‌گیری اَمّت فراهم نمی‌شود. به واسطه جریان اَمّت شدن تحت لوای یک امام، فیض الهی نازل شده و جریانی از هدایت و ضلالت رقم می‌خورد لذا شرایطی برای استقرار اَمّت توحیدی مهیا می‌شود.^۱ در اثر استقرار اَمّت شاهد موارد زیر خواهیم بود:

- ◀ جماعتی با روحی واحد، دارای توان‌های مختلف ادراکی، عاطفی، رفتاری می‌شوند که متناسب با اقتضائات‌شان می‌توانند حوادثی را خلق کنند که سبب هدایت یا گمراهی آن‌ها شود.
- ◀ اَمّت در سیر تکامل طبیعی و فطری خود قرار می‌گیرد و روز به روز وضعیت متفاوت‌تری نسبت به قبل را به خود می‌گیرد تا اجل او سر آید.
- ◀ اَمّت می‌تواند با سایر اَمّت‌ها در ارتباط باشد. طبیعی است این ارتباط گاهی دوستانه و گاهی به دشمنی کشیده می‌شود.
- ◀ نظام امامت که اتمام نعمت الهی به آن وابسته است، محقق می‌گردد و در نتیجه تقابل جدی با ظلمت‌ها در مراتب مختلف به وقوع می‌پیوندد.^۲

۱. برای مطالعه بیشتر می‌توانید به کتاب «شکل‌گیری اَمّت: نازل‌کننده رحمت، فضل و احسان»، اخوت، احمدرضا، مراجعه کنید.

۲. برای مطالعه بیشتر می‌توانید به کتاب «استقرار اَمّت: نازل‌کننده رحمت، فضل و احسان»، اخوت، احمدرضا، مراجعه کنید.

پس از استقرار اُمت، سیر شکوفایی اُمت نیز جریان یافته و روز به روز به شکوه و مجد آن افزوده می‌شود. در نتیجه:

◀ به واسطه شکوفایی اُمت، نیازهای متنوع و متعددی برای انسان‌ها مطرح و امکان برآورده شدن آن‌ها نیز فراهم می‌گردد.

◀ استعدادها و توان‌هایی در اثر تنوع ظهور اُمت شکوفا می‌شود.

◀ امکان هدایت حداکثری را به همه مردم می‌دهد.

◀ گروهی در اثر توجه به علم، گروهی در اثر گرایش به هنر، گروهی در اثر تمایل به سازندگی، گروهی به واسطه عبادات و توجه ویژه به مناسک، گروهی در مواجهه با خدمات اجتماعی و ... به غایت و کمال خود رسیده و در واقع هر یک از این گروه‌ها در حکم اُمتی خواهند بود که متناسب با توانمندی‌های مختلف به ظهور می‌رسند.

◀ چنین امکانی تنها در صورت شکل‌گیری و استقرار اُمت و در اثر مجاهدت‌های مؤمنین در طول زمان محقق می‌شود.^۱

علوم اجتماعی^۲ در راستای تشکیل جمع‌های ربانی و اُمت توحیدی حول محور امام، می‌تواند با شناسایی ظرفیت‌ها از طریق گام‌های زیر، ظرفیت‌ها را ارتقاء داده و با ایجاد ظرفیت‌های جدید^۳ این هدف مهم را محقق نماید:

- آسیب‌شناسی اجتماعی با محوریت رفع موانع ظرفیت‌های اجتماعی برای شکل‌گیری اُمت
- تدبیرگری اجتماعی با محوریت تدبیر، تدبیر و تبیین برای استقرار اُمت
- برنامه‌ریزی اجتماعی با محوریت نظام ولایی^۴ برای شکوفایی اُمت
- نظام‌سازی اجتماعی با محوریت ولی برای رشد اُمت

۱. برای مطالعه بیشتر می‌توانید به کتاب «سیر شکوفایی اُمت: نازل‌کننده رحمت، فضل و احسان»، ج ۱، اخوت، احمدرضا، مراجعه کنید.

۲. منظور از علوم اجتماعی، علمی است که در ساحت اجتماع معنا پیدا می‌کند.

۳. ظرفیت‌شناسی: شناخت توان تکلیفی (ظرفیتی است که خداوند امر و نهی را برای انسان وضع کرده است) و توان بهره‌مندی انسان یا جامعه است. ظرفیت‌سازی: برای تداوم جریان اجرای بایسته‌های الهی، نیاز است در زمینه اصلاح نیازها که اقتضای اوامر و نواهی است و در زمینه ارتقای استطاعت افراد در زمینه فهم و عمل به دستورهای الهی اقداماتی را انجام داد که از آن به نام ظرفیت‌سازی یاد می‌کنیم.

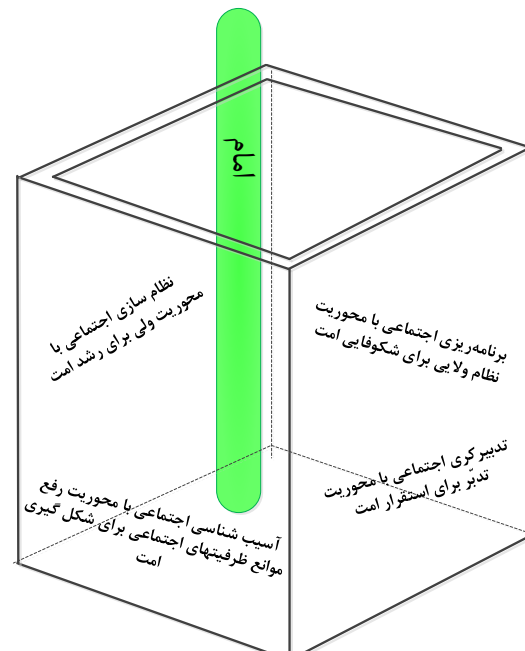
ارتقاء ظرفیت: ظرفیت بستر حقیقی است که قابل توسعه یا کاهش است و نمی‌تواند در یک وضعیت ثابت بماند.

برای مطالعه بیشتر در این زمینه به کتاب «شیوه‌های پیاده‌سازی بر پایه قرآن، دفتر چهارم: نظام‌سازی» مراجعه شود.

۴. تدبیر، توجه به عاقبت یک امر یا موضوع و عاقبت‌نگری نام دارد و تدبیر (کتاب «العين» جلد ۸ ص ۳۴: نظر فی عواقب الامور) به معنای تنظیم و اداره امور در رساندن آن‌ها به عاقبتی است که برای آن امور قرار داده شده است (کتاب «تدبیر، چیستی، چرایی و چگونگی»، اخوت، احمدرضا، ص: ۴۷)

برای مطالعه بیشتر در این زمینه به کتاب «تدبیر، چیستی، چرایی و چگونگی» مراجعه شود.

۵. برای مطالعه بیشتر در مورد نظام ولایی به کتاب «معناشناسی و فرآیندشناسی ولایت» آقای احمدرضا اخوت و کتاب «ولایت فقیه» امام خمینی (ره) و کتاب «ولایت فقیه» آقای جوادی آملی مراجعه شود.

شکل ۱- گام های تشکیل جمع های ربانی و امت توحیدی حول محور امام